

Povzetki referatov

IRENA AVSENIK NABERGOJ, Teološka fakulteta, Univerza v Ljubljani (Inštitut za Sveto pismo, judovstvo in zgodnje krščanstvo); Inštitut za kulturno zgodovino, ZRC SAZU; Fakulteta za humanistiko, Univerza v Novi Gorici

Erotična ljubezen in odziv na nezvestobo v Evripidovi Medeji in v izbranih besedilih hebrejskega Svetega pisma

V Evripidovi tragediji se osrednja protagonistka Medeja, ki jo zaznamuje močna erotična ljubezen do Jazona, na moževo izdajstvo odzove z grozljivim maščevalnim dejanjem detomora njunih otrok kot sadov njune nekdanje ljubezni. V soočanju starogrškega in starojudovskega pogleda na erotično ljubezen bo prispevek Medejino čustveno doživljanje izdajstva in njen odziv primerjal z odgovorom na nezvestobo v dveh besedilih hebrejske Biblije (Ozej 1–1; Ezekiel 16).

MILENA MILEVA BLAŽIČ, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Motivi, motivni drobci in slepi motivi Pravljičice o Amorju in Psihi v mladinski literarni vedi

Motive, motivne drobce in slepe motive pravljичnega cikla o živalskem ženinu/nevesti iz mednarodnega indeksa H. J. Utherja (ATU 400–459), ki so navzoči v Apulejevi *Pravljičici o Amorju in Psihi*, na osnovi literarne teorije Maxa Luthija (1947, 2012) najdemo v Bibliji, pri Danteju, Goetheju, vendar so najbolj znani v ciklu pravljic precioz, od *Lepotice in Zveri* in Grimmovega *Žabjega kralja* do slovenskih variant, npr. *Jež se ženi*, *Ježek Janček*, *Sin jež* idr., tudi rezijanskih variant, kot je *Dekle, ki je hotela rožico* T. Wajtawe. V dvatisočletni pisni literarni zgodovini se je ciklus pravljic o živalskem ženinu/nevesti, ki je literarna univerzalija, prenašal po antropološki, indoevropski in migracijski poti ter prilagajal posameznim kulturam, od antičnega mita (M. Grošelj) do srednjega in novega veka. Postal je vodilni pravljični tip, ki se je razpršil v vseh kulturah z različnimi variantami ter epizodami in se ustalil na področju mladinske književnosti, domnevno za otroke. Članek bo poskušal odgovoriti na vprašanje, kako in zakaj je antični mit za odrasle v procesu literarne recepcije in dvatisočletne pisne zgodovine postal romantizirana otroška pravljica.

MARTINA BLEČIČ KAVUR, Fakulteta za humanistične študije, Univerza na Primorskem

Ars amatoria železne dobe v nekaj »slikah« situlske umetnosti

Na prvi pogled se zdi absolutno nemogoče razmišljati o umetnosti ljubezni v času evropske starejše železne dobe, kot o spolnem, biološkem in psihološkem ali kot erotičnem, umetniškem in estetskem konceptu. Ker je vidik podobe tega sveta ovekovečila reprezentativna situlska umetnost, nam je posredovala tudi temeljne dokaze o svobodnem izražanju in predstavitvi erotičnih vsebin. Čeprav nimamo velike zbirke takšnih »podob«, se bo o repertoarju razpoložljivih scen razpravljalo v smislu eksplicitne vizualizacije erotičnega kot subjektivne izkušnje telesnosti in simbolike. Predstavljeno bo, v kolikšni meri je bilo izražanje erotike kot estetike tesno povezano z različnimi načini razumevanja in vrednotenja vloge imitacije v heterogenih kulturnih kontekstih situlskega sveta, ki so večinoma interpretirani na ravni splošnih družbenih vrednot, najpogosteje upravičenih v kategorijah tradicije, višjih ciljev in/ali morale.

BLAŽ BOŽIČ, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Strast in smrt na indijskem bojišču: erotični imaginarij epizode o Moreju in Halkomedi v Nonosovem Epu o Dionizu

Erotična epizoda o indijskem poveljniku Moreju in nimfi Halkomedi je umeščena v pripovedni okvir Dionizovega bojnega pohoda v Indijo (Dion. 33–35) in velja na eni strani za paradigmatični primer erotične tematike, ki je značilna za celoten ep (z značilno Nonosovo erotično poetiko: vojaško metaforiko, povezavo med strastjo in nasiljem ter motivom sprevačanja spolnih vlog), na drugi strani pa najdemo v njem celo za sam ep nenavadno veliko mero grotesknosti in posebno poetiko erotiziranja smrti, prav tako pa za antično književnost nenavadno izrazito tematiziranje nekrofilije. V prispevku bom orisal erotični imaginarij te epizode s posebnim ozirom na erotiko smrti.

IGNACIJA FRIDL JARC, urednica, literarna zgodovinarica in prevajalka antične filozofije
Ljubezen v zgodnji grški filozofiji

Eros vstopa v grško zavest skoz mit o nastanku sveta, ko pri Heziodu nastopi za Kaosom kot predstavnik naslednje generacije bogov. Že v grški kozmologiji torej predstavlja gibalno silo, ki »vsem, ljudem in bogovom, v prsih načrte obrača, kroti jim misli preudarne« (Hes., *Theog.* 120–121, prev. K. Gantar). To vlogo pripiše Erosu tudi zgodnja grška filozofija: Platon in Aristotel ugotavljata, da tudi Parmenid postavlja ljubezen in željo kot počelo bivajočih resničnosti. Bistveno pa se po Heziodovem času spremeni Erosovo mesto znotraj teogonije, saj je že pri Parmenidu identificiran kot »najstarejše izmed Afroditinih del« (DK 28 B 13). Pričujoči prispevek poskuša prikazati, kako predsokratska in posokratska filozofija sledita teogonskemu obratu znotraj klasične grške družbe, ne da bi pri tem kakor koli izvedli pomenski preobrat v razumevanju Erosa in njegove vloge. Ravno v primeru razumevanja Ljubezni se razkriva, kako grška filozofija tudi v klasični dobi ostaja teozofija.

MATEJ HRIBERŠEK, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Grško in latinsko erotično izrazje

Erotično izrazje v grščini in latinščini po svoji pestrosti, raznolikosti, pomenski širini, izraznosti in pomenski zaznamovanosti ni nič zaostajalo za sodobnimi jeziki. V prispevku bo pregledno in ob primerih predstavljeno erotično besedje obeh jezikov od njegovih prvih pojavitev naprej, njegova raznolikost, delitev, predvsem pa njegova raba v različnih literarnih in neliterarnih zvrsteh. Z nekaj vzorčnimi primeri bo predstavljeno tudi slovenjenje tega besedja pri različnih prevajalcih.

LUKA KROPIVNIK, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Ljubezen pri Gilgamešu in Ahilu

Prispevek analizira ljubezen v dveh delih svetovne književnosti – *Epu o Gilgamešu* in Homerjevi *Iliadi*. S primerjalno analizo obeh besedil predstavim glavne poglede na ljubezen in tipe ljubezni (heteroseksualna, homoseksualna, prijateljska ljubezen, ljubezen do domovine itd.) v obeh besedilih, podrobneje analiziram oba osrednja literarna junaka. V prispevku tako obravnavam poglede na različne tipe ljubezni, kot se v delih kažejo, hkrati pa poskušam pokazati, kako to vpliva na razplet in glavna lika.

MARKO MARINČIČ, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Skesani eros? Ovidijeve elegije iz izgnanstva kot avgustejska palinodija

Prispevek bo posvečen Ovidijevim apologetskim odzivom na lastno erotično poezijo v elegijah iz izgnanstva. Izhajajoč iz širšega vprašanja, v kolikšni meri je Ovidijeva *retractatio* zgolj taktična (in morda mestoma celo ironična) in v kolikšni izraz političnega oportunitizma, se bom posvetil ožjemu »nравstvenemu« vidiku te apologije. Povzdigovanje zakonske ljubezni kot nравstvenega ideala sovpada s »cenzorskimi« odzivi na lastno erotiko, pri tem pa lahko Ovidij svojo nравstveno metamorfozo opre tudi na avtoriteto začetnika helenistične ljubezenske elegije Antimaha iz Kolofona. Ta literarnozgodovinska intervencija odpira tudi zanimiva vprašanja o razumevanju nasprotja med zakonsko in »svobodno« ljubeznijo v različnih obdobjih in kontekstih antične literature.

VERONICA MUSKHELI, University of Washington, Seattle and Central Washington University, Ellensburg
Sex, Seeing, and Sjuzhet in Cupid and Psyche Type Tales

In tales of the *Cupid and Psyche* type (ATU425B), finally seeing the sexual partner is used as a point at which the *sjuzhet* catches up with the *fabula*. Psyche's sexual awakening when she sees Cupid for the first time in Apuleius' literary version is contrasted with moments of seeing in related Slavic folktales to analyze "seeing" as a narrative device.

MAJA PAN, neodvisna raziskovalka
Ifis, ali zdaj uživaš bolj?

Čeprav se v Ovidijevih *Metamorfozah* sprememba spola pojavi večkrat, se bo prispevek osredinil na zgodbo o Ifis/u in Janti ter jo pretresel z več plati, ki spol prvenstveno razumejo kot oblastno razmerje, od rimske falocentričnosti do problema historične lezbičnosti, in jo navsezadnje odprl dekonstrukcijskemu zaključku, v katerem postane jasnejše vsaj to, na čem je tejezrijansko vprašanje o človekovem užitku sploh osnovano.

GREGOR POBEŽIN, Inštitut za kulturno zgodovino, ZRC SAZU, in Fakulteta za humanistične študije, Univerza na Primorskem

Quisquis amat (per...)eat: erotični grafiti v Pompejih

V Pompejih se je ohranilo lepo število grafitov z nazorno erotično (že kar pohujšljivo) vsebino, ki govorijo o ljubezenskih uspehih in neuspehih pompejanskih ljubimcev in ljubimk. Napisi s svojo vsebino delujejo skoraj preveč moderno: primerjave z današnjim časom se vsiljujejo same po sebi. Vendar pa pogled onkraj prevladujočega izraza narekuje pozornost na številne druge aspekte, med drugim predvsem jezikovne. V prispevku se bomo posvetili zgodovinski, kulturnozgodovinski in jezikovni tematizaciji nekaterih pompejanskih grafitov.

IRENA SAMIDE, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Poljub muze: od vladark Parnasa do romantičnega toposa

Status muz, kakršen se je izoblikoval v novem veku, je precej jasen: muze so simbol za umetniško inspiracijo in se v praksi kažejo predvsem kot oddaljene, nedostopne, nedosegljive, umrle in hkrati popolne podobe ženskosti. Če je muza v današnjem pojmovanju torej po svoji definiciji idealizirana, pasivna in obenem nema, pa prispevek opozarja ravno na nasprotno, na njen dejanski izvor in njeno vlogo v antičnem svetu, ki je bila v odnosu do pesnika (tudi pesnice?) aktivna, suverena, pomembna.

BRANE SENEGAČNIK, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Pesniška fenomenologija Erosa: odlomki in odsevi

Pojavi erosa v antični literaturi so tako številni in protislovni, da jih je nemogoče v celoti konsistentno razložiti, kaj šele zajeti njihovo bistvo v enotno definicijo. Perspektive različnih literarnih žanrov in pesniški postopki prikazovanja resničnosti še povečujejo slikovitost, pa tudi zapletenost njegove fenomenologije. Podobe erosa se še nadalje lomijo in razpršujejo skozi prizmo sodobnih interpretacij, ki včasih bolj, včasih manj pozorno sledijo antičnim besedilom in njihovem erotičnemu imaginariju. Razprava poskuša markirati to neizčrpno pojavnost s prikazom izbranih odlomkov iz Heziodove *Teogonije* (Eros kot kozmogonično počelo), Sapfo, frg. 16 (Eros ali Kiprida kot paraetična sila), Sofoklovih *Trahink* (absolutna tragika erosa) in *Antigone* (Eros kot zaveznik zakonov sveta) ter Senekove *Fedre* (eros kot sla, ki ne poneha niti v smrti) in nekaterih vzemirljivejših interpretacij le-teh.

IGOR ŠKAMPERLE, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Dilema, stara kot človek: scientia sexualis ali ars amandi? Mit o rojstvu Erosa in njegovo razumevanje od Platona do Michela Foucaulta

Prispevek bo obdelal osnovno dilemo, ki spremlja človekovo ljubezen in seksualno dejavnost, ali je to predvsem polje človekovega spoznanja, Eros pa mediator pri dvigovanju duše in zavesti do idejnih plasti duha in trajnega obstoja ter v tem smislu privilegiran medij dostopa do resnice, o čemer naj bi pričali tradicionalni arhetipi, začeni pri biblijskem drevesu spoznanja in izvirnem grehu, oziroma kot je to menil Platon, ali pa je le »zgrešena plovba« zahodne civilizacije, ki je pri tem spregledala, da osnovni motiv Erosa in ljubezni ni spoznanje in posedovanje, ampak užitek v predanosti. Dilema, na katero je tudi danes težko jasno in enoznačno odgovoriti.

12. Grošljev simpozij: *Pretresel je Eros mi čute ko burja: Ljubezen v antiki*
Od ponedeljka, 31. maja, do četrтка, 3. junija 2021, Atrij ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana

BLAŽ ZABEL, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Filološki eros: Friedrich August Wolf in njegov projekt klasičnih študij

Prispevek se ukvarja s podobami erotične ljubezni kot pomembnim motivom za razvoj klasične filologije v 18. in 19. stoletju. Klasični filologi so namreč razumevanje te akademske discipline pogosto oblikovali pod vplivom antičnih podob *erosa*, saj je bila prevladujoča ideja njihovih akademskih projektov ljubezen do vede oziroma (pod vplivom Platonovega *Simpozija*) poželenje po vednosti. Prispevek se posebej osredotoči na podobo filološkega *erosa* v delu Friedricha Augusta Wolfa, enega izmed utemeljiteljev klasičnih študij.

NEŽA ZAJC, Inštitut za kulturno zgodovino, ZRC SAZU

Ljubezen v poeziji Michelangela Buonarrotija

Prispevek bo obravnaval temo ljubezni v pesmih (stihih) slikarja in pesnika Michelangela Buonarrotija, ki nastopa skoraj nespregledljivo v triadi z Dobroto in Lepoto. Omenjeno razumevanje trinitarne soodnosnice bo opazovano ne samo v njegovi poeziji, ampak tudi deloma v umetniškem slikarstvu, kolikor je to mogoče najti. Poleg tega bomo pritegnili nazore sočasnih mislecev t. i. florentinske platonovske akademije, kot so bili Giovanni Pico della Mirandola, Marsilio Ficino, Cristoforo Landino in Angelo Poliziano, da bi osvetlili ozadje mogočih virov navdiha za Michelangelovo pesniško miselno shemo. Pokazalo se bo namreč, da je slikarja vodila povsem individualna misel, ki se ni povsem ujemala niti z mislijo njegovih slikarskih in filozofskih sodobnikov niti prejšnjih italijanskih pesnikov (Dante, Petrarca), temveč se je celostno manifestirala v izraznem razmerju med Besedo in Podobo. Morda tudi zato ostajajo njegove pesmi do danes razmeroma malo obravnavane in so pogosto dvoumno ovrednotene ter še vedno predstavljajo izziv za literarnozgodovinsko interpretacijo.